खानेपानी नियमावली, २०५५

नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित मिति

२०५५।७।१६

जलस्रोत ऐन, २०४९ को दफा २४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले देहायका नियमहरू बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ**: (१) यो नियमहरूको नाम "खानेपानी नियमावली, २०५५" रहेको छ ।

(२) यो नियमावली तुरून्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा**: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमा,-

(क) "ऐन" भन्नाले जलस्रोत ऐन, २०४९ सम्झनु पर्छ ।

(ख) "खानेपानी" भन्नाले घरेलु तथा औद्योगिक उपयोगको लागि आपूर्ति गरिने पानी सम्झनु पर्छ ।

(ग) "स्रोत" भन्नाले भू-सतह वा भूमिगत रूपमा रहेको खानेपानीको स्रोत सम्झनु पर्छ ।

(घ) "संरचना" भन्नाले स्रोतबाट खानेपानी जम्मा गर्न, नियन्त्रण गर्न, सुद्धिकरण गर्न वा वितरण गर्न बनाइएको जलाशय र सो जलशयले चर्चेको क्षेत्र सम्झनु

नेपाल कानून आयोग

पर्छ र सो शब्दले त्यस्तै उद्देश्यले बनाइएको पानी ट्यांकी, पाईप लाईन, निकाश, धारा वा त्यस्तै प्रकारका अन्य संरचनालाई समेत जनाउँछ ।

(ङ) "सर्वेक्षण" भन्नाले संरचनाको निर्माण, संरचना निर्माण गर्दा पर्ने वातावरणीय असर, स्रोतबाट उपयोग तथा वितरण गर्न सकिने खानेपानीको परिमाण, खानेपानीबाट लाभान्वित हुनेहरूको संख्या लगायत आर्थिक तथा प्राविधिक तथ्य तथ्यांकहरू समेतको विश्लेषण गरी विस्तृत रूपबाट तयार गरिएको अन्वेषण संभाव्यता अध्ययन र तत्सम्बन्धी विस्तृत इन्जिनियरिङ्ग डिजायन समेतको कार्य सम्झनु पर्छ ।

(च) "परियोजना" भन्नाले अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले सञ्चालन गर्ने खानेपानी परियोजना सम्झनु पर्छ र सो शब्दले ऐनको दफा ११ बमोजिम नेपाल सरकारले उपभोक्ता संस्थालाई हस्तान्तरण गरेको परियोजना वा उपभोक्ता संस्था आफैले विकास गरी सञ्चालन गरेको परियोजना समेतलाई जनाउँछ ।

(छ) "समिति" भन्नाले जलस्रोत नियमावली, २०५० को नियम ८ बमोजिम गठन भएको जिल्ला जलस्रोत समिति सम्झनु पर्छ ।

(ज) "पानी आपूर्तिकर्ता" भन्नाले यस नियमावली बमोजिम उपभोक्तालाई खानेपानी आपूर्ति गर्ने उपभोक्ता संस्था वा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(झ) "सेवा" भन्नाले पानी आपूर्तिकर्ताले उपभोक्तालाई उपलब्ध गराएको खानेपानी सेवा सम्झनु पर्छ ।

(ञ) "उपभोक्ता" भन्नाले पानी आपूर्तिकर्ताले उपलब्ध गराएको सेवा उपभोग गर्ने व्यक्ति वा निकाय सम्झनु पर्छ ।

(ट) "सेवा शुल्क" भन्नाले सेवा उपभोग गरे वापत उपभोक्ताले पानी आपूर्तिकर्तालाई बुझाउनु पर्ने सेवा शुल्क सम्झनु पर्छ र सो शब्दले विलम्ब शुल्क समेतलाई जनाउँछ ।

(ठ) "निरीक्षक" भन्नाले नियम ४७ बमोजिम तोकिएको खानेपानी निरीक्षक सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद -२

उपभोक्ता संस्थाको गठन तथा दर्ता

३. **उपभोक्ता संस्थाको गठन**: (१) सामूहिक लाभको लागि परियोजनाको विकास तथा सञ्चालन गरी त्यसबाट लाभान्वित हुन चाहने व्यक्तिहरूले उपभोक्ता संस्था गठन गर्न सक्नेछन् ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम गठन गरिने उपभोक्ता संस्थाको कार्यकारी समितिमा कम्तीमा दुईजना महिला सहित नौ जना व्यक्तिहरू सदस्य रहने छन् ।

४. **उपभोक्ता संस्थाको विधान**: (१) उपभोक्ता संस्थाको एउटा विधान हुनेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको विधानमा देहायका कुराहरू खुलाएको हुनु पर्नेछ;-

(क) उद्देश्य तथा कार्यक्षेत्र,

(ख) सदस्यताको लागि योग्यता,

(ग) सदस्यता शुल्क र सदस्यता प्रदान गर्ने विधि,

(घ) सदस्यताको अयोग्यता,

(ङ) साधारण सभाको गठन,

(च) साधारण सभाको अधिवेशन,

(छ) साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार,

(ज) कार्य समितिको गठन,

(झ) कार्य समितिको बैठक,

(ञ) कार्य समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार,

(ट) पदाधिकारीकहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार,

(ठ) निर्वाचन सम्बन्धी व्यवस्था,

(ड) अविश्वासको प्रस्ताव,

(ढ) आर्थिक स्रोत,

(ण) चल, अचल सम्पत्तिको विवरण,

(त) कोष,

(थ) लेखापरीक्षण,

(द) विधानमा संशोधन,

(ध) विनियम बनाउन सक्ने कुरा,

(न) अन्य आवश्यक कुराहरू ।

५. **उपभोक्ता संस्थादर्ता गर्न दरखास्त दिनु पर्ने**: उपभोक्ता संस्था दर्ता गर्न चाहने व्यक्तिहरूले एकसय रूपैयाँ दस्तुर सहित अनुसूची -१ बमोजिमको ढाँचामा समिति समक्ष दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

६. **उपभोक्ता संस्थाको दर्ता**: (१) नियम ५ बमोजिम दरखास्त प्राप्त भएपछि समितिले उपभोक्ता संस्थाले विकास गर्न प्रस्तावित गरेको परियोजना आर्थिक तथा प्राविधिक दृष्टिकोण समेतबाट विकास गर्न उपयुक्त भए नभएको जाँचबुझ गरी सो सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायसंग परामर्श समेत गर्दा परियोजना बिकास गर्न उपयुक्त देखिएमा

समितिले उपभोक्ता संस्था दर्ता गरी दरखास्तवालालाई अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा उपभोक्ता संस्थाको दर्ताको प्रमाणपत्र दिनुपर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम जाँचबुझ तथा परामर्श गर्दा उपभोक्ता संस्था दर्ता गर्न नमिल्ने भएमा समितिले त्यसको कारण सहितको जानकारी दरखास्तवालालाई दिनु पर्नेछ ।

७. **<u>दोहोरो उपभोक्ता संस्था दर्ता नगरिने</u>**: कुनै स्रोतको उपभोग गर्न कुनै उपभोक्ता संस्था दर्ता भइसकेपछि त्यस्तो उपभोक्ता संस्थाले उपयोग गर्ने पानीको परिमाणमा कटौती हुनेगरी सोही संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्र अर्को उपभोक्ता संस्था दर्ता गरिने छैन ।

८. **<u>स्रोतको पानीमा उपभोक्ता संस्थाको अधिकार कायम रहने</u>**: (१) नियम ६ बमोजिम उपभोक्ता संस्था दर्ता भएपछि उपभोक्ता संस्थाले उपयोग गर्न तोकिएको हदसम्मको परिमाण वरावर स्रोतमा उपभोक्ता संस्थाको अधिकार कायम रहनेछ ।

(२) यो नियमावली प्रारम्भ हुनु अघि नेपाल सरकारले विकास गरेको खानेपानी परियोजनाको संचालन गर्न ऐनको दफा ११ बमोजिम कुनै उपभोक्ता संस्थालाई हस्तान्तरण गरेको भए त्यस्तो उपभोक्ता संस्थाले उपयोग गर्ने हदसम्मको परिमाण बरावर पानीको स्रोतमा त्यस्तो उपभोक्ता संस्थाको अधिकार कायम रहनेछ।

९. **<u>नेपाल सरकारले विकास परियोजना संचालन गर्ने उपभोक्ता संस्थाको गठन र दर्ता</u>**: नेपाल सरकारले ऐनको दफा ११ बमोजिम कुनै परियोजना उपभोक्ता संस्था मार्फत संचालन गराउन चाहेमा त्यस्तो परियोजना संचालन गर्न चाहने व्यक्तिहरूले

नियम ३ बमोजिम उपभोक्ता संस्था गठन गरी नियम ५ बमोजिम दर्ता गराउनु पर्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम उपभोक्ता संस्था दर्ता गर्ने सम्बन्धमा समिति समक्ष दरखास्त दिंदा नेपाल सरकारले त्यस्तो उपभोक्ता संस्थालाई परियोजना संचालन गर्ने विषयमा दिएको पत्र समेत संलग्न गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-३

अनुमतिपत्र सम्बन्धी व्यवस्था

१०. **सर्वेक्षण अनुमतिपत्रको लागि दरखास्त दिनु पर्नेः** (१) कुनै स्रोतको सर्वेक्षण गर्न चाहने व्यक्ति वा संगठित संस्थाले अनुमतिपत्रको लागि पाँचसय रूपैयाँ दस्तुर सहित अनुसूची -३ बमोजिमको ढाँचामा समिति समक्ष दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम दरखास्त प्राप्त भएमा समितिले सो सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गर्नेछ र त्यसरी जाँचवुझ गर्दा थप कागजात माग गर्नु पर्ने देखिएमा दरखास्त परेको मितिले पन्ध्र दिनभित्र दरखास्तवालालाई सो कुराको सूचना दिनु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम समितिले दिएको सूचना बमोजिम दरखास्तवालाले थप कागजात पेश गरेको मितिलाई नै ऐनको दफा ८ को उपदफा (२) को प्रयोजनको लागि दरखास्त परेको मिति मानिनेछ ।

११. **सर्वेक्षण अनुमतिपत्र दिनुपर्नेः** नियम १० बमोजिम प्राप्त हुन आएको दरखास्त र सो साथ संलग्न कागजात जाँचबुझ गर्दा दरखास्तवालालाई सर्वेक्षण अनुमतिपत्र दिन

उपयुक्त देखिएमा समितिले अनुसूची -४ बमोजिमको ढाँचामा स्रोत सर्वेक्षण अनुमतिपत्र दिनु पर्नेछ ।

१२. **स्रोत उपयोग अनुमतिपत्रको लागि दरखास्त दिनु पर्नेः** (१) स्रोतको उपयोग गर्न चाहने व्यक्ति वा संगठित संस्थाले अनुमतिपत्रको लागि एकहजार रूपैयाँ दस्तुर सहित अनुसूची - ५ बमोजिमको ढाँचामा समिति समक्ष दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम दरखास्त प्राप्त भएमा समितिले सो सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गर्नेछ र त्यसरी जाँचबुझ गर्दा थप कागजात माग गर्नुपर्ने देखिएमा दरखास्त परेको मितिले पन्ध्र दिनभित्र दरखास्तवालालाई सो कुराको सूचना दिनु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम समितिले दिएको सूचना बमोजिम दरखास्तवालाले थप कागजात पेश गरेको मितिलाई नै ऐनको दफा ८ को उपदफा (२) को प्रयोजनको लागि दरखास्त परेको मिति मानिनेछ ।

१३. **सार्वजनिक रूपमा सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेः** (१) नियम १२ बमोजिम दरखास्त प्राप्त भएपछि समितिले सो दरखास्त सम्बन्धमा आवश्यकता अनुसार जाँचबुझ गरी तत्सम्बन्धी विववरणहरू खुलाई सार्वजनिक जानकारीको लागि सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम सूचना प्रकाशन भएपछि परियोजनाको विकास तथा संचालन गर्दा उल्लेखनीय कुनै प्रतिकूल प्रभाव पर्ने देखिएमा तत्सम्बन्धी विवरण खुलाई त्यसरी सूचना प्रकाशन भएको मितिले पैतीस दिनभित्र समिति समक्ष सुझाव दिन सकिनेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम प्राप्त भएको सुझावलाई समेत विचार गरी समितिले त्यस्तो उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभाव न्यूनीकरण गर्ने सम्बन्धमा सम्बन्धित दरखास्तवालाले पालन गर्नुपर्ने कुराहरू अनुमतिपत्र दिंदा तोकी दिनेछ ।

१४. **स्रोत उपयोग गर्न अनुमतिपत्र दिनु पर्नेः** नियम १२ बमोजिम प्राप्त भएको दरखास्त, सो साथ संलग्न कागजात जाँचबुझ र नियम १३ बमोजिम प्राप्त भएका सुझावहरू अध्ययन गर्दा दरखास्तवालालाई स्रोत उपयोगको अनुमतिपत्र दिन उपयुक्त देखिएमा समितिले अनुसूची-६ बमोजिमको ढाँचामा अनुमतिपत्र दिनु पर्नेछ ।

१५. **दोहोरो अनुमतिपत्र नदिइने**ः (१) नियम ११ बमोजिम कुनै व्यक्ति वा संगठित संस्थालाई स्रोत सर्वेक्षण गर्न अनुमतिपत्र दिइसकेपछि सो अनुमतिपत्रको अवधिभर सोही क्षेत्रमा सोही कामको लागि सर्वेक्षण गर्न पाउने गरी अन्य कुनै व्यक्ति वा संगठित संस्थालाई सर्वेक्षण गर्न दोहोरो अनुमतिपत्र दिइने छैन ।

(२) नियम १४ बमोजिम स्रोत उपयोग गर्न कुनै व्यक्ति वा संगठित संस्थालाई अनुमतिपत्र दिइसकेपछि सो अनुमतिपत्रको अवधिभर सो अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले उपयोग गर्ने पानीको परिमाणमा कटौती हुने गरी अन्य व्यक्ति वा संगठित संस्थालाई सोही स्रोत उपयोग गर्न पाउने गरी दोहोरो अनुमतिपत्र दिइने छैन ।

१६. **काम शुरू गर्नुपर्ने**ः (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले अनुमतिपत्रमा उल्लेखित काम अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको तीन महिनाभित्र शुरू गर्नुपर्नेछ ।

(२) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले उपनियम (१) बमोजिमको म्यादभित्र काम शुरू गर्न नसकेमा त्यसको मनासिव कारण सहित म्याद थपको लागि समिति समक्ष

निवेदन दिन सक्नेछ र सो निवेदन उपर जाँचबुझ गर्दा म्याद थप गर्नुपर्ने कारण मनासिव देखिएमा समितिले बढीमा तीन महिनासम्मको म्याद थप गर्न सक्नेछ।

१७. **समिति समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्ने**ः अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले अनुमतिपत्रमा उल्लेख भए बमोजिमको कामको प्रतिवेदन प्रत्येक तीन महिनामा समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ।

१८. **स्रोत उपर अधिकार कायम रहने**ः नियम १४ बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिलाई अनुमतिपत्रमा उल्लिखित हदसम्मको परिमाण बराबरको पानीको स्रोतमा त्यस्तो अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको अधिकार कायम रहनेछ ।

१९. **अनुमतिपत्रको नवीकरणः** (१) नियम १४ बमोजिम पाएको अनुमतिपत्रको अवधि समाप्त हुनु भन्दा अगावै अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले अनुमतिपत्र नवीकरणको लागि पाँचसय रूपैयाँ दस्तुर सहित समिति समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम अनुमतिपत्र नवीकरण नगरेमा त्यसको मनासिव कारण खुलाई अनुमतिपत्र बहाल रहने अवधि समाप्त भएको मितिले पैंतीस दिनभित्र अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले समिति समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ र यसरी दिएको निवेदन उपर जाँचबुझ गर्दा व्यहोरा मनासिव देखिएमा समितिले अनुमतिपत्र नवीकरण गर्न सक्नेछ ।

२०. **अनुमतिपत्रको विक्री वा हस्तान्तरण**ः (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले आफूले पाएको अनुमतिपत्र विक्री वा अन्य तवरले हस्तान्तरण गर्न चाहेमा समिति समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा समितिले सो निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी अनुमतिपत्र खरिद गर्ने वा लिने व्यक्ति वा संगठित संस्थाको आर्थिक स्थिति समेत विचार गर्दा अनुमतिपत्र विक्री वा हस्तान्तरण गर्ने स्वीकृति दिन हुने देखिएमा समितले आवश्यक शर्तहरू तोकी अनुमतिपत्र बिक्री वा अन्य तवरले हक हस्तान्तरण गर्न स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

२१. **<u>अनुमतिपत्रमा संशोधन गर्नु परेमाः</u>** अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले आफूले पाएको अनुमतिपत्रमा उल्लिखित कुनै कुरा संशोधन गर्न चाहेमा समिति समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम निवेदन परेमा समितिले सो सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गर्नेछ र त्यसरी जाँचबुझ गर्दा व्यहोरा मनासिव देखेमा अनुमतिपत्रमा संशोधन गरी दिनेछ ।

२२. **<u>स्रोत उपयोग गरे वापत बुझाउनु पर्ने शुल्क</u>**ः अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले स्रोतको उपयोग गरेवापत प्रत्येक वर्ष नेपाल सरकारलाई पाँचहजार रूपैयाँ शुल्क बुझाउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-४

<u>स्रोत उपयोगको विवाद समाधान</u>

२३. **<u>स्रोत उपयोग विवाद निरूपण समिति</u>**ः (१) उपभोक्ता संस्थाले विकास तथा संचालन गर्ने परियोजनाको स्रोत उपयोगको सम्बन्धमा कुनै विवाद उत्पन्न भएमा त्यस्तो

विवाद समाधानको लागि देहाय बमोजिमका अध्यक्ष तथा सदस्यहरू भएको एक स्रोत उपयोग विवाद निरूपण समिति रहनेछः-

(क) सभापति, जिल्ला विकास समिति - अध्यक्ष

(ख) प्रतिनिधि, जिल्ला सिंचाइ कार्यालय - सदस्य

(ग) प्रशासकीय अधिकृत, जिल्ला प्रशासन कार्यालय — सदस्य

(घ) प्रमुख, जिल्ला खानेपानी कार्यालय —सदस्य-सचिव

(२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले विकास तथा संचालन गर्ने परियोजनाको स्रोत उपयोगको सम्बन्धमा कुनै विवाद उत्पन्न भएमा त्यस्तो विवाद समाधानका लागि देहाय बमोजिमका अध्यक्ष तथा सदस्यहरू रहेको एक स्रोत उपयोग विवाद निरूपण समिति रहनेछ;-

(क) नेपाल सरकारले तोकेको व्यक्ति - अध्यक्ष

(ख) प्रतिनिधि, आवास तथा भौतिक योजना मन्त्रालय - सदस्य

(ग) प्रतिनिधि, जलस्रोत मन्त्रालय - सदस्य

(घ) प्रमुख, जिल्ला खानेपानी कार्यालय - सदस्य-सचिव

(३) दुई वा दुईभन्दा बढी जिल्लाहरूमा रहेको एउटै स्रोतको उपयोग सम्बन्धमा विवाद उत्पन्न भएमा उपनियम (१) बमोजिमको समितिमा स्रोत उपयोग सम्बन्धमा दरखास्त नपरेको जिल्लाका जिल्ला विकास समितिको प्रतिनिधि र उपनियम (२) बमोजिमको समितिमा स्रोत उपयोग सम्बन्धमा विवाद परेको जिल्लाको जिल्ला विकास समितिका प्रतिनिधि समेत सदस्य रहनेछन् ।

२४. **स्रोत उपयोग सम्बन्धमा उजुरी गर्न सक्ने**: (१) कुनै स्रोतको उपयोगबाट कसैलाई मर्का पर्ने भएमा मर्का पर्ने व्यक्ति वा संगठित संस्थाले त्यसको कारण खुलाई स्रोत उपयोग विवाद निवारण समिति समक्ष उजुरी गर्न सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम उजुरी परेमा स्रोत उपयोग विवाद निरूपण समितिले स्रोत उपयोग गर्ने परियोजनाको स्थलगत निरीक्षण गरी अन्य कुराहरूको अतिरिक्त देहायका विषयमा जानकारी लिनु पर्नेछः-

(क) परियोजनाको कूल लागत खर्च,

(ख) परियोजनाबाट लाभान्वित हुने उपभोक्ताहरूको संख्या,

(ग) परियोजना सम्बन्धमा स्थानीय समुदायको आवश्यकता र जन चाहना,

(घ) दैनिक उपयोग गरिने खानेपानीको परिमाण,

(ङ) परियोजना संचालन गर्दा अन्य व्यक्ति वा समुदायलाई पर्न गएको असर र उनीहरूको प्रतिक्रिया,

(च) वातावरणमा पर्न जाने प्रतिकूल असर ।

(३) उपनियम (२) बमोजिमको जानकारी लिइसकेपछि स्रोत उपयोग विवाद निरुपण समितिले स्रोतको उपयोगको सम्बन्धमा परेको उजुरी छानविन गरी आवश्यक निर्णय गर्नेछ ।

परिच्छेद-५

संरचनाको सुरक्षा र मर्मत संभार

२५. **गुणस्तर कायम राख्नु पर्नेः** नेपाल सरकारले ऐनको दफा १८ बमोजिम खानेपानीको लागी निर्धारण गरेको गुणस्तर पानी आपूर्तिकर्ताले उपभोक्तालाई उपलब्ध गराउने खानेपानीमा कायम राख्नु पर्नेछ ।

२६. **स्रोतलाई प्रदुषित बनाउन नहुनेः** पानी आपूर्तिकर्ताले स्रोतमा प्रदुषण हुने गरी संरचनाको निर्माण गर्न तथा अन्य कुनै प्रकारको कार्यहरू गर्नु हुँदैन ।

२७. **वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल असर पार्न नहुनेः** पानी आपूर्तिकर्ताले वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल असर पर्ने गरी संरचनाको निर्माण गर्न तथा अन्य कुनै प्रकारको कार्यहरू गर्नु हुँदैन ।

२८. **परियोजनाको मर्मतः** (१) पानी आपूर्तिकर्ताले आफ्नै स्रोत र साधनको प्रयोग गरी परियोजनाको सामान्य मर्मत गर्नु पर्नेछ ।

(२) पानी आपूर्तिकर्ताले आफ्नै स्रोत र साधनले मात्र परियोजनाको सामान्य मर्मत गर्न नसक्ने भएमा सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकासंग आर्थिक सहयोग र जिल्ला खानेपानी कार्यालयसंग आवश्यक प्राविधिक सहयोग माग गरी परियोजनाको सामान्य मर्मत गर्नु पर्नेछ ।

(३) पानी आपूर्तिकर्ताले परियोजनाको ठूलो मर्मत गर्नु पर्ने भएमा अदक्ष जनशक्ति र स्थानीय निर्माण सामाग्री बालुवा, ढुङ्गा, गिटी आदि उपभोक्ता संस्था मार्फत उपलब्ध गराई परियोजनाको मर्मत गर्नु पर्नेछ । मर्मतको लागि दक्ष

जनशक्ति, अन्य निर्माण सामग्री र प्राविधिक सहयोग नै चाहिने भएमा पानी आपूर्तिकर्ताले दक्ष जनशक्ति र निर्माण सामग्रीहरू सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिका र जिल्ला विकास समितिबाट र प्राविधिक सहयोग जिल्ला खानेपानी कार्यालयसंग माग गरी परियोजनाको मर्मत गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिका र जिल्ला विकास समितिको सहयोगबाट मात्र परियोजनाको ठूलो मर्मत हुन नसक्ने भएमा पानी आपूर्तिकर्ताले त्यसको विस्तृत विवरण सहितको जानकारी सम्बन्धित जिल्ला खानेपानी कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

(५) उपनियम (४) बमोजिमको जानकारी प्राप्त भएपछि जिल्ला खानेपानी कार्यालयले निरीक्षकद्वारा परियोजनाको सम्बन्धमा आवश्यकता अनुसार स्थलगत निरीक्षण समेत गराई आवश्यक निर्देशन दिई परियोजनाको ठूलो मर्मत संभारको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(६) उपनियम (१), (२), (३), (४) र (५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले संचालन गरेको परियोजनाको सम्पूर्ण मर्मत आफैले गर्नु पर्नेछ ।

<u>स्पष्टीकरण</u>: यस नियमको प्रयोजनको लागि,-

(क) "सामान्य मर्मत" भन्नाले संरचनाबाट हुने खानेपानीको चुहावट रोकथाम गर्ने, जमिनमा गाडिएका पाइपहरू सतहमा देखिएमा पुर्ने, संरचनाको सरसफाई गर्ने, इन्टेक, जलाशय, च्याम्वर,

धारा आदि बिग्रिएमा जिर्णोद्धार गर्ने तथा धाराको टुटी, भल्भ आदि फेर्ने कार्य सम्झनु पर्छ ।

(ख) "ठूलो मर्मत" भन्नाले दैवी प्रकोपबाट संरचना भत्किई वा अन्य कुनै किसिमले आकस्मिक रुपमा क्षति भएमा गरिनु पर्ने सामान्य मर्मत बाहेकका अन्य मर्मत सम्भार सम्बन्धी कार्य सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद — ६

सेवा उपयोग सम्बन्धी व्यवस्था

२९. **सेवा उपलब्ध गराउने आधारः** पानी आपूर्तिकर्ताले सेवा उपलब्ध गराउँदा देहायका विषयलाई आधार बनाउनेछः-

(क) भौगोलिक स्थिति,

(ख) जनसंख्या,

(ग) स्रोतमा उपलब्ध हुन सक्ने पानीको परिमाण,

(घ) संरचनाको क्षमता,

(ङ) अन्य प्राविधिक कुराहरू ।

३०. **सेवा उपयोग गर्न प्राथमिकता दिनेः** (१) पानी आपूर्तिकर्ताले निमय २९ बमोजिम निर्धारित आधारहरूको अधिनमा रही देहायका उपभोक्तालाई सेवा उपयोग गर्न प्राथमिकता दिनेछः-

(क) स्वास्थ्य चौकी, अनाथालय, बृद्धाश्रम तथा सामाजिक संस्था,

नेपाल कानून आयोग

(ख) बाढी, आगलागी, महामारी रोग ब्याध फैलिई वा त्यस्तै अन्य कुनै प्राकृतिक वा दैबी प्रकोपको कारणले अस्थायी रुपमा खडा गरिएको शिविर,

(ग) विद्यालय, छात्रावास, प्रहरी चौकी, सरकारी, अर्द्ध सरकारी वा गैर-सरकारी कार्यालय तथा त्यस्तो कार्यालयको कर्मचारीको आवास गृह,

(घ) सर्वसाधारण नागरिकको आवास गृह,

(ङ) अत्यन्त जरुरी सार्वजनिक महत्वको निर्माण कार्य,

(च) उद्योग तथा कारखाना भए त्यस्तो उद्योग र कारखानामा काम गर्ने कामदारहरू ।

(२) उपनियम (१) मा लेखिए देखि बाहेक सेवा उपलब्ध गराउने प्राथमिकताको क्रम निर्धारण गर्दा पानी आपूर्तिकर्ताले सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिका, जिल्ला खानेपानी कार्यालय र समितिसंग आवश्यक परामर्श गर्नेछ।

३१. **उपभोक्ता हुनको लागि दरखास्त दिनु पर्नेः** (१) पानी आपूर्तिकर्ताबाट सेवा उपयोग गर्न चाहने व्यक्ति वा निकायले पानी आपूर्तिकर्ताले तोकिदिएको ढाँचामा पानी आपूर्तिकर्ता समक्ष दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम दरखास्त प्राप्त भएपछि पानी आपूर्तिकर्ताले दरखास्तवालाको माँग बमोजिम सेवा उपलब्ध गराउन सकिने नसकिने सम्बन्धमा प्राविधिक तथा अन्य आवश्यक कुराहरूको जाँचबुझ गर्नेछ र त्यसरी जाँचबुझ गर्दा सेवा उपलब्ध गराउन सकिने भएमा सेवा उपलब्ध गराउँदा लाग्ने लागत रकमको इष्टमेट गरी रकम जम्मा गर्न दरखास्तवालालाई म्याद सहितको सूचना गर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम दिइएको म्याद सहितको सूचना अनुसार दरखास्तवालाले रकम जम्मा गरेमा पानी आपूर्तिकर्ताले त्यस्तो व्यक्तिको नाम उपभोक्ताको सूचीमा समावेश गराई निजलाई सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(४) उपनियम (२) बमोजिम जाँचबुझ गर्दा दरखास्तवालालाई सेवा उपलब्ध गराउन नसकिने भएमा त्यसको जानकारी सम्बन्धित दरखास्तवालालाई दिनु पर्नेछ ।

(५) उपनियम (४) बमोजिम पानी आपूर्तिकर्ताको निर्णय उपर चित्त नबुझ्ने दरखास्तवालाले जिल्ला खानेपानी कार्यालय समक्ष उजुरी दिन सक्नेछ ।

(६) उपनियम (५) बमोजिम उजुरी प्राप्त भएपछि जिल्ला खानेपानी कार्यालयले सो उजुरी उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी उपयुक्त आदेश दिन सक्नेछ र त्यस्तो आदेश सम्बन्धित पानी आपूर्तिकर्ता र उजुरीकर्ता दुबैलाई मान्य हुनेछ ।

३२. **शर्तहरू तोक्ने**ः (१) पानी आपूर्तिकर्ताले उपभोक्तालाई सेवा उपलब्ध गराउँदा ऐन, यस नियमावली तथा ऐनको दफा ११ बमोजिम नेपाल सरकारले हस्तान्तरण गरेको परियोजना भए परियोजना हस्तान्तरण गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको शर्तहरू विपरित नहुने गरी आवश्यक शर्तहरू तोक्न सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम पानी आपूर्तिकर्ताले शर्तहरू तोक्दा जिल्ला खानेपानी कार्यालय र गाँउ विकास समिति वा नगरपालिकासंग आवश्यक परामर्श गर्नु पर्नेछ ।

३३. **सेवा कटौती गर्न सक्ने**ः (१) संरचनाको क्षमता भन्दाबढी परिमाणमा खानेपानीको माग भई माग अनुसार सेवा उपलब्ध गराउन नसक्ने अवस्था भएमा पानी आपूर्तिकर्ताले नियम ३० बमोजिम निर्धारित प्राथमिकताको क्रमको आधारमा उपभोक्ताहरुलाई आंशिक वा पूर्ण रुपमा सेवामा कटौती गर्न सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम सेवा कटौती गर्दा पानी आपूर्तिकर्ताले समिति, जिल्ला खानेपानी कार्यालय र सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकासंग परामर्श गर्नु पर्नेछ ।

३४. **सेवा बन्द गर्न सक्नेः** देहायका अवस्थामा पानी आपूर्तिकर्ताले उपभोक्तालाई प्रदान गरेको सेवा बन्द गर्ने सक्नेछ;-

(क) उपभोक्ताले सेवा उपयोग गरे वापत बुझाउनु पर्ने सेवा शुल्क नबुझाएमा शुल्क नबुझाएसम्म,

(ख) उपभोक्ताले पानी आपूर्तिकर्तासंग गरेको सम्झौतामा उल्लिखित कुनै शर्त उल्लंघन गरेमा त्यस्तो शर्त पूरा नगरेसम्म,

(ग) संरचना क्षतिग्रस्त भएमा वा हुने संभावना भएमा आवश्यक मर्मत सम्भार नगरेसम्म,

(घ) स्रोत वा संरचनाको पानी प्रदुषित भई वा अन्य कुनै कारणले स्वास्थ्यको दृष्टिकोणले उपयोगी नभएसम्म ।

३५. **सूचना दिनुपर्नेः** नियम ३३ र नियम ३४ को खण्ड (ग) र (घ) बमोजिमको कारणबाट उपभोक्तालाई तत्कालै सेवा उपलब्ध गराउन नसकिने अवस्था परेकोमा बाहेक अन्य कुनै कारणबाट सेवा बन्द गर्नु परेमा पानी आपूर्तिकर्ताले कम्तीमा पन्ध्र दिन अगावै सो कुराको सूचना सार्वजनिक रुपमा प्रकाशन गरी त्यसको जानकारी सम्बन्धित व्यक्ति वा निकायहरूलाई दिनु पर्नेछ ।

३६. **उपभोक्ताको कर्तव्यः** उपभोक्ताको कर्तव्य देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) आफूले सेवा उपयोग गरे वापत पानी आपूर्तिकर्ताले तोके बमोजिमको सेवा शुल्क समयमा नै पानी आपूर्तिकर्तालाई बुझाउने,

(ख) कसैले सेवा अनधिकृत रूपमा दुरुपयोग गरेको वा खानेपानीको चुहावट गरेको वा त्यस्तो किसिमको कृयाकलाप अन्यत्र गरेको वा गर्न लागेको कुरा थाहा हुन आएमा तत्कालै पानी आपूर्तिकर्तालाई सूचना दिने,

(ग) उपभोक्ता संस्थाले विकास गरेको संरचनाको मर्मत, सम्भार तथा सुरक्षाको कार्यमा पानी आपूर्तिकर्तालाई आवश्यक सहयोग गर्ने ।

३७. **उपभोक्ताले गर्न नहुने कार्यः** (१) उपभोक्ताले देहाय बमोजिमका कार्यहरू गर्नु हुँदैनः-

(क) नियम ३६ विपरीत कुनै काम गर्न,

(ख) सेवाको अनधिकृत रुपमा दुरुपयोग गर्न वा खानेपानीको चुहावट गर्न वा त्यस्तो किसिमको अन्य कृयाकलाप गर्न,

(ग) आफूले उपयोग गरिरहेको खानेपानीको लाईनबाट अन्य व्यक्तिलाई अलग्गै त्यस्तो लाईन दिन,

(घ) धारा जडान गर्दा जडान गरिएको जल उपयोग मापक यन्त्र र त्यसमा लगाईएको सिल तोड्न र विगार्न ।

(२) कुनै उपभोक्ताले उपनियम (१) विपरीत कुनै काम गरेमा पानी आपूर्तिकर्ताले त्यस्तो उपभोक्तालाई प्रदान गरेको सेवा कटौती गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद — ७

सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था

३८. **सेवा शुल्क निर्धारण समितिः** (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले विकास तथा संचालन गरेको परियोजनाबाट उपभोक्ताले सेवा उपयोग गरे वापत बुझाउनु पर्ने सेवा शुल्कको

दर निर्धारण गर्न देहाय बमोजिमको एक सेवा शुल्क निर्धारण समितिको गठन हुनेछः-

(क) नेपाल सरकारले तोकेको व्यक्ति - अध्यक्ष

(ख) प्रतिनिधि, समिति - सदस्य

(ग) प्रतिनिधि, जिल्ला खानेपानी कार्यालय - सदस्य

(घ) उपभोक्ताहरूमध्ये नेपाल सरकारले तोकेको व्यक्ति - सदस्य

(ङ) सम्बन्धित पानी आपूर्तिकर्ता - सदस्य-सचिव

(२) उपनियम (१) बमोजिमको समितिले सेवा शुल्कको दर निर्धारण गर्दा परियोजनाको लागत, संरचनाको संचालन तरीका, सेवाको किसिम, मर्मत सम्भारमा लाग्ने खर्च, उपभोक्ताको संख्या, वार्षिक आम्दानी ह्रास कट्टी दर, उपयुक्त लाभ, मूल्य सूचीको परिवर्तन आदि कुराहरूको आधारमा गर्नेछ ।

(३) उपनियम (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपभोक्ता संस्थाले विकास तथा संचालन गरेको वा ऐनको दफा ११ बमोजिम नेपाल सरकारले हस्तान्तरण गरेको परियोजनाबाट उपभोक्ताले सेवा उपयोग गरे वापत बुझाउनु पर्ने सेवा शुल्क सम्बन्धित पानी आपूर्तिकर्ताले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम सेवा शुल्क निर्धारण गर्दा पानी आपूर्तिकर्ताले परियोजनाको संचालन तथा मर्मत सम्भार गर्दा लाग्ने लागत सम्बन्धमा जिल्ला खानेपानी कार्यालयको प्राविधिक सहयोग लिई सेवा शुल्कको दर निर्धारण गर्नु पर्नेछ।

३९. **नगद, जिन्सी वा जनश्रमबाट सेवाशुल्क उठाउन सक्ने**ः नियम ३८ को उपनियम (३) बमोजिम पानी आपूर्तिकर्ताले निर्धारण गरेको सेवाशुल्क पानी आपूर्तिकर्ताले उपभोक्तासंग नगद, जिन्सी वा जनश्रमदानको माध्यमबाट पनि पठाउन सक्नेछ ।

४०. **सेवा शुल्क बुझाउने तरिका र म्याद**ः (१) उपभोक्ताले सेवा शुल्क बुझाउने तरिका र म्याद पानी आपूर्तिकर्ताले तोकिदिए बमोजिम हुनेछ ।

(२) पानी आपूर्तिकर्ताले उपभोक्तासंग सेवा शुल्क लिएपछि त्यसको रसिद दिनु पर्नेछ ।

४१. **विलम्व शुल्क**ः (१) उपभोक्ताले पानी आपूर्तिकर्ताले निर्धारण गरेको समयमा सेवा शुल्क नबुझाएमा विलम्ब शुल्क बुझाउनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम बुझाउनु पर्ने विलम्व शुल्कको रकम अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले संचालन गरेको परियोजनाको हकमा नियम ३८ बमोजिम गठित समिति र उपभोक्ता संस्थाले संचालन गरेको परियोजनाको हकमा सम्बन्धित पानी आपूर्तिकर्ताले तोके बमोजिम हुनेछ ।

४२. **खानेपानीको परिमाण नाप गर्ने इकाई**ः सेवा शुल्क दर निर्धारण गर्ने प्रयोजनको लागि नियम ३८ बमोजिम गठित सेवा शुल्क निर्धारण समितिले खानेपानीको परिमाण (घनमिटर/हजार लिटर प्रति महिना) बमोजिम कायम गर्नु पर्नेछ ।

४३. **जलउपयोग मापक यन्त्र जडान गर्ने**ः (१) पानी आपूर्तिकर्ताले सेवा शुल्क निर्धारण गर्ने प्रयोजनको लागि उपभोक्ताले उपयोग गर्ने खानेपानीको परिमाणको नाप गर्न प्रत्येक उपभोक्ताको धारामा आवश्यक सिल लगाई जल उपयोग मापक यन्त्र जडान गरी दिनु पर्नेछ ।

नेपाल कानून आयोग

(२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विशेष परिस्थितिमा वा सरलीकरणको लागि पानी आपूर्तिकर्ताले जलमापक यन्त्र जडान नगरेर पनि उपभोक्तालाई सेवा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम जडान भएको जल उपयोग मापक यन्त्र बिग्रिएमा, गासिएमा वा अरु कुनै कारणबाट काम नलाग्ने भई उपयोग गरेको पानीको परिमाणमा नाप गर्न नसक्ने भएमा उपभोक्ताले सो कुराको सूचना यथाशक्य छिटो पानी आपूर्तिकर्तालाई दिनु पर्नेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम सूचना प्राप्त हुन आएमा पानी आपूर्तिकर्ताले यथाशक्य छिटो सम्बन्धित उपभोक्ताको धारामा जडान गरिएको जल उपयोग मापक यन्त्रको मर्मत सम्भार गर्न वा त्यस्तो धारामा नयाँ जल उपयोग मापक यन्त्र जडान गरिदिनु पर्नेछ ।

(५) जल उपयोग मापक यन्त्रमा पानी आपूर्तिकर्ताले लगाइएको सिल पानी आपूर्तिकर्ताको तर्फबाट खटिई आएको व्यक्ति बाहेक अन्य व्यक्तिले फेर्न वा खोल्न हुँदैन ।

४४. **<u>क्षतिपूर्ति निर्धारण समिति</u>**ः (१) ऐनको दफा १५ को प्रयोजनको लागि क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्न सम्बन्धित जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारीको अध्यक्षतामा जिल्ला खानेपानी कार्यालय र जिल्ला सिंचाइ कार्यालयको प्रतिनिधिहरू रहेको एक क्षतिपूर्ति निर्धारण समिति रहनेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको समितिले सम्बन्धित जग्गाको धनीलाई वास्तविक रुपमा पर्न गएको हानी नोक्सानीको मूल्यांकन गरी क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम क्षतिपूर्ति निर्धारण समितिले निर्धारण गरेको क्षतिपूर्ति दुबै पक्षलाई मान्य हुनेछ ।

(४) उपनियम (२) बमोजिम क्षतिपूर्ति निर्धारण समितिले निर्धारण गरेको क्षतिपूर्तिको रकम अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले सम्बन्धित व्यक्तिलाई तीस दिनभित्र दिनु पर्नेछ ।

४५. **अरूको घर जग्गाको उपयोग वा प्राप्तीको लागि दरखास्त दिने**: (१) ऐनको दफा १६ को उपदफा (१) बमोजिम स्रोत उपयोगको लागि कसैको घर जग्गा उपयोग वा प्राप्त गर्नु परेमा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले अनुसूची -७ बमोजिमको ढाँचामा नेपाल सरकार समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम निवेदन परेमा नेपाल सरकारले सो निवेदन सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गर्नेछ र जाँचबुझ गर्दा निवेदकको माग बमोजिमको घर जग्गा उपलब्ध गराई दिन आवश्यक देखिएमा प्रचलित कानून बमोजिम संगठित संस्थालाई घर जग्गा उपलब्ध गराई दिए सरह निवेदकलाई घर जग्गा उपलब्ध गराई दिनेछ ।

४६. **प्रयोग गर्न निषेध गरिएको घर जग्गाको क्षतिपूर्ति**: (१) ऐनको दफा १६ को उपदफा (३) बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले परियोजनाको विकास वा उपयोग सम्बन्धी कुनै निर्माण कार्य गरी नेपाल सरकारले त्यस्तो निर्माण कार्यको सुरक्षाको लागि आवश्यक पर्ने घर जग्गा अरु कसैले कुनै खास कामको निमित्त प्रयोग गर्न नपाउने गरी निषेध गरेको कारणबाट सम्बन्धित व्यक्तिलाई पर्न गएको हानी नोक्सानी वापत अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले सम्बन्धित व्यक्तिलाई क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम दिइने क्षतिपूर्तिको निर्धारण र तत्सम्बन्धी अन्य व्यवस्था नियम ४४ बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद- ८

विविध

४७. **निरीक्षकः** परियोजनाको निरीक्षण गर्न जिल्ला खानेपानी कार्यालयले निरीक्षक तोक्न सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम तोकिएको निरीक्षकले परियोजनाको समय समयमा निरीक्षण गरी देहायका विषयहरूमा पानी आपूर्तिकर्तालाई आवश्यक आदेश तथा निर्देशन दिई सो को जानकारी जिल्ला खानेपानी कार्यालयलाई दिनु पर्नेछः-

(क) स्रोतको भौतिक सुरक्षा तथा प्रतिकूल वातावरणीय असरबाट संरक्षण,

(ख) संरचनाको निर्माण, मर्मत, सम्भार तथा सुरक्षा,

(ग) स्रोत तथा संरचनामा भएको खानेपानीको परिमाणको लगत राख्ने, खानेपानीको प्रवाह घटाउने, बढाउने तथा खानेपानीको अनधिकृत चुहावट र सेवाको दुरूपयोगबाट बचाउने,

(घ) खानेपानीलाई प्रदुषण हुनबाट बचाउने तथा स्वास्थ्यकर बनाउने,

(ङ) उपभोक्तालाई उपलब्ध गराउने सेवाको व्यवस्थापन, खानेपानीको आपूर्ति गर्ने लगायत अन्य प्राविधिक कुराहरू ।

(३) उपनियम (२) मा लेखिए देखि बाहेक सेवा संचालन तथा उपयोग सम्बन्धमा जिल्ला खानेपानी कार्यालयले सम्बन्धित पानी आपूर्तिकर्तालाई आवश्यक आदेश तथा निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(४) उपनियम (२) वा (३) बमोजिम निरीक्षक वा जिल्ला खानेपानी कार्यालयले दिएको आदेश तथा निर्देशन सम्बन्धित पानी आपूर्तिकर्ताले पालना गर्नु पर्नेछ ।

४८. **उजुरी दिन सक्ने**: (१) सेवा उपयोग सम्बन्धमा पानी आपूर्तिकर्ताले दिएको निर्णयमा चित्त नबुझ्ने उपभोक्ताले जिल्ला खानेपानी कार्यालय समक्ष उजुरी दिन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम उजुरी प्राप्त हुन आएमा जिल्ला खानेपानी कार्यालयले आवश्यकता अनुसार समिति र गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकासंग परामर्श गरी आवश्यक आदेश दिन सक्नेछ र त्यसरी दिएको आदेश सम्बन्धित पानी आपूर्तिकर्ता वा उपभोक्तालाई मान्य हुनेछ ।

४९. **अधिकारी तोकिएको**: ऐनको दफा २१ र २२ को प्रयोजनको लागि समितिलाई अधिकारी तोकिएकोछ ।

५०. **अनुसूचीमा हेरफेर**: नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी यस नियमावलीको अनुसूचीमा आवश्यकता अनुसार हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

५१. **निर्देशिका बनाई लागू गर्न सक्ने**: (१) पानी आपूर्तिकर्ताले उपभोक्तालाई सेवा उपलब्ध गराउने विषयमा ऐन वा यस नियमावलीमा उल्लिखित व्यवस्था विपरित नहुने गरी आवश्यकता अनुसार निर्देशिका बनाई लागू गराउन सक्नेछ ।

अनुसूची — १

(नियम ५ संग सम्बन्धित)

उपभोक्ता संस्था दर्ताको लागि दिईने दरखास्त

श्री अध्यक्षज्यू,

जिल्ला जलस्रोत समिति ।

उपरोक्त संस्था दर्ता गर्नको लागि देहायका कुराहरू खुलाई यो दरखास्त गरेको छु ।

१. उपभोक्ता संस्थाको नाम र ठेगानाः-

२. उपभोक्ता संस्थाको उद्देश्यः-

३. स्रोत रहेको अञ्चल .... जिल्ला .... गाउँ विकास समिति/नगरपालिका .... वडा नं. ....

४. उपयोग गर्ने पानीको परिमाणः-

५. परियोजना शुरु गर्न लाग्ने समयः-

६. परियोजना सम्पन्न गर्दा लाग्न जाने अनुमानित खर्चः-

७. नेपाल सरकारले विकास गरी हस्तान्तरण गर्ने परियोजना भए सो परियोजनाको नाम र तत्सम्बन्धी अन्य विवरणः-

८. दरखास्त साथ पेश गर्नु पर्ने कागजातहरूः-

(क) परियोजना सम्बन्धी विस्तृत विवरण उल्लेख भएको कागजात ।

(ख) परियोजनाको लागि कुनै संस्थाबाट आर्थिक सहायता व्यहोरिने भए सो सम्बन्धमा त्यस्तो संस्थाले व्यक्त गरेको प्रतिबद्धता र तत्सम्बन्धी कागजातः-

(ग) उपभोक्ता संस्थाको दुई प्रति विधान ।

www.lawcommission.gov.np

माथि लेखिएको व्यहोरा ठिक साँचो छ झुट्टा ठहरे कानून बमोजिम सहुँला बुझाउला ।

दरखास्त दिनेको :-

सहीः-

नामः-

ठेगानाः-

मितिः-

<u>गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाले भर्नु पर्नेः</u>

यस गाउँ विकास समिति वा नगरपालिका अन्तर्गत वडा नं. .... मा संचालन हुने उल्लेखित परियोजनाको लागि गठन हुन लागेको उपभोक्ता संस्था दर्ता हुन उपयुक्त देखिएकोले सिफारिस गरिन्छ । साथै उल्लेखित परियोजना संचालनको लागि आवश्यक मर्मत र संभारको कार्यहरूमा यस गाउँ विकास समिति/नगरपालिकाको तर्फबाट पूर्ण सहयोग हुने जानकारी गराइन्छ ।

सिफारिस गर्ने पदाधिकारीको;-

सहीः-

नामः-

गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको छाप

पदः-

गाउँ विकास समिति/नगरपालिकाः

मितिः-

नेपाल कानून आयोग

अनुसूची — २

(नियम ६ को उपनियम (१) संग सम्बन्धित)

उपभोक्ता संस्थाको दर्ता प्रमाणपत्र

श्री...................... ,

महाशय, ...

तपाईले मिति .... मा दिएको दरखास्त बमोजिम उपभोक्ता संस्था दर्ता गरी यो प्रमाणपत्र दिएको छ ।

१. उपभोक्ता संस्थाको नाम र ठेगानाः-

२. उपभोक्ता संस्थाको उद्देश्यः-

३. उपभोक्ता संस्थाले संचालन गर्ने परियोजनाको नामः-

४. परियोजनाको स्रोतः-

५. स्रोत रहेको अंचल .... जिल्ला .... गाउँ विकास समिति/ नगरपालिका .... वडा नं. ....

६. उपयोग गर्न पाउने पानीको परिमाणः-

७. उपभोक्ता संस्थाको कार्यक्षेत्रः-

८. परियोजना शुरु गर्नुपर्ने अवधिः-

९. उपभोक्ता संस्थाले पालना गर्नुपर्ने शर्तहरूः-

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

प्रमाणपत्र दिने अधिकारीको :-

सहीः-

नामः-

पदः-

कार्यालयः-

मितिः-

नेपाल कानून आयोग

अनुसूची — ३

(नियम १० को उपनियम (१) संग सम्बन्धित)

स्रोत सर्वेक्षण गर्ने अनुमतिपत्रको लागि दिईने दरखास्त

श्री अध्यक्षज्यू,

जिल्ला जलस्रोत समिति ।

खानेपानीको स्रोत सर्वेक्षण गर्न अनुमतिपत्रको लागि देहायका कुराहरू खुलाई यो दरखास्त गरेको छु ।

१. व्यक्ति वा संगठित संस्थाको नाम र ठेगानाः-

२. उद्देश्यः-

३. सर्वेक्षण गर्न चाहेको स्रोतको नामः-

४. स्रोत रहेको अञ्चल ………… जिल्ला ……………. गाउँ विकास समिति/नगरपालिका ……………….. वडा नं. ….

५. सर्वेक्षण गर्न लाग्दा लाग्ने अवधिः-

६. सर्वेक्षण गर्दा लाग्न जाने अनुमानित खर्चः-

७. अन्य विवरणः-

८. दरखास्त साथ पेश गर्नु पर्ने कागजातहरूः-

(क) स्रोतको सर्वेक्षण सम्बन्धमा आर्थिक, प्राविधिक र वातावरणीय मूल्यांकन सम्बन्धी प्रतिवेदन ।

(ख) स्रोत सर्वेक्षण गरिने संस्थाको नक्सा ।

(ग) संगठित संस्था भए सो स्थानको विधानको एकप्रति ।

(घ) आवश्यक अन्य कागजात ।

माथि लेखिएको व्यहोरा ठिक साँचो छ झुट्टा ठहरे कानून बमोजिम सहुँला बुझाउला।

संगठित संस्था भए त्यस्तो संस्थाको छापः-

दरखास्त दिनेको :-

सहीः-

नामः-

ठेगानाः-

मितिः-

नेपाल कानून आयोग

अनुसूची — ४

(नियम ११ संग सम्बन्धित)

स्रोत सर्वेक्षण गर्ने अनुमतिपत्र

अनुमतिपत्र संख्या ....

....

श्री ....

.... ।

महाशय,

तपाईलाई देहाय बमोजिम खानेपानीको स्रोत सर्वेक्षण गर्न पाउने गरी यो अनुमतिपत्र दिइएको छ ।

१. अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको नाम र ठेगानाः-

२. सर्वेक्षणको उद्देश्यः-

३. सर्वेक्षण गर्ने क्षेत्रः-

४. सर्वेक्षण शुरू गर्नु पर्ने समयः-

५. सर्वेक्षण समाप्त गर्नु पर्ने अवधिः-

६. अनुमतिपत्र बहाल रहने अवधिः-

नेपाल कानून आयोग

७. अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले पालना गर्नु पर्ने शर्तहरूः-

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

(ङ)

अनुमतिपत्र दिने अधिकारीको :-

सहीः-

नामः-

पदः-

कार्यालयः-

मितिः-

नेपाल कानून आयोग

अनुसूची — ५

(नियम १२ को उपनियम (१) संग सम्बन्धित)

स्रोत उपयोग गर्ने अनुमतिपत्रको लागि दिईने दरखास्त

श्री अध्यक्षज्यू,

जिल्ला जलस्रोत समिति ।

खानेपानीको स्रोत उपयोग गर्ने अनुमतिपत्र पाउनको लागि देहायका कुराहरू खुलाई यो दरखास्त गरेको छु ।

नेपाल कानून आयोग

१. व्यक्ति वा संगठित संस्थाको नाम र ठेगानाः-

२. उद्देश्यः-

३. उपयोग गर्न चाहेको स्रोतको नामः-

४. स्रोत रहेको अञ्चल .... जिल्ला .... गाउँ विकास समिति/नगरपालिका .... वडा नं. ....

५. स्रोत उपयोग गर्ने पानीको परिमाणः-

६. स्रोत उपयोग गर्दा लाग्ने अनुमानित खर्चः-

७. स्रोत उपयोग गर्दा खर्च गर्ने आधारः-

८. स्रोत उपयोगबाट लाभान्वित हुने उपभोक्ता संख्या र कार्य क्षेत्रः-

९. अन्य विवरणः-

१०. दरखास्त साथ पेश गर्नु पर्ने कागजातहरूः-

(क) स्रोतको उपयोग सम्बन्धमा आर्थिक, प्राविधिक र वातावरणीय सम्बन्धी प्रतिवेदन ।

(ख) स्रोत उपयोग गर्ने ठाउँको नक्सा ।

(ग) संगठित संस्था भए सो संस्थाको विधानको एकप्रति ।

(घ) आवश्यक अन्य कागजातहरू ।

माथि लेखिएको व्यहोरा ठिक साँचो छ झुट्ठा ठहरे कानून बमोजिम सहुँला बुझाउला ।

संगठित संस्था भए त्यस्तो संस्थाको छापः-

दरखास्त दिनेको :-

सहीः-

नामः-

ठेगानाः-

मितिः-

नेपाल कानून आयोग

अनुसूची — ६

(नियम १४ संग सम्बन्धित)

स्रोत उपयोग गर्ने अनुमतिपत्र

अनुमतिपत्र संख्या ………………………..

……………………………………..

श्री …………..

………………………… ।

महाशय,

तपाईलाई देहाय बमोजिम खानेपानीको स्रोत उपयोग गर्न यो अनुमतिपत्र दिइएको छ।

नेपाल कानून आयोग

१. अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको नाम र ठेगानाः-

२. स्रोत उपयोगको उद्देश्यः-

३. स्रोत उपयोग गर्ने क्षेत्रः-

४. स्रोत उपयोग गर्ने पानीको परिमाणः-

५. स्रोत उपयोग गर्ने सम्बन्धमा काम शुरू गर्नु पर्ने समयः-

६. अनुमतिपत्र बहाल रहने अवधिः-

७.　अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले पालना गर्नु पर्ने शर्तहरूः-

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

(ङ)

अनुमतिपत्र दिने अधिकारीको :-

सहीः-

नामः-

पदः-

कार्यालयः-

मितिः-

नेपाल कानून आयोग

अनुसूची — ७

(नियम ४५संग सम्बन्धित)

<u>अरुको घर जग्गा उपयोग वा प्राप्तिको लागि दिइने दरखास्त</u>

नेपाल सरकार,

………… मन्त्रालय ।

विषयः **<u>घर जग्गाको उपयोग वा प्राप्ति सम्बन्धमा</u>** ।

उपरोक्त सम्बन्धमा परियोजनाको विकास तथा संचालनको लागि देहायका घर, जग्गा आवश्यक परेकोले प्रचलित कानून बमोजिम उक्त घर वा जग्गा प्राप्त गराई दिन देहायका विवरणहरू खुलाई यो दरखास्त गरेको छु ।

नेपाल कानून आयोग

१. अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको नाम र ठेगानाः-

२. परियोजनाको नामः-

३. परियोजनाको संचालन गर्ने क्षेत्रः-

४. परियोजनाबाट उपलब्ध हुने सुविधाः-

५. परियोजनाबाट लाभान्वित हुने परिवार तथा व्यक्तिको संख्याः-

६. परियोजनाको कूल लागतः-

७. परियोजनाको संरचना निर्माण कार्य शुरू हुने समय अवधिः-

८. परियोजनाको संरचना निर्माण कार्य समाप्त हुने अवधिः-

९. परियोजना सञ्चालन हुने समयः-

१०. चरणबद्ध रुपमा परियोजना सञ्चालन गर्ने भए शुरु गर्ने क्षेत्र र अवधिः-

११. परियोजना पूर्ण रुपमा सञ्चालन हुने समयावधिः-

१२. प्राप्त वा उपयोग गर्नु पर्ने घर जग्गाको विवरणः-

सि.न.	अंचल	जिल्ला	गा.वि.स/नगरपालिका	वडा नं.	घर वा जग्गा धनीको नाम	मोही भए मोहीको नाम	घर वा जग्गाको क्षेत्रफल	कैफियत

नेपाल कानून आयोग

१३. प्राप्त वा उपयोग गर्नु पर्ने घर वा जग्गाको सम्बन्धमा उल्लेख गर्नु पर्ने अन्य विषयः-

(क) प्रस्तावित परियोजना क्षेत्रभित्र अरु कसैले कुनै प्रकारको आयोजना संचालन गरेको छ छैन ।

(ख) परियोजनाबाट उपलब्ध गराइने सेवा, सो क्षेत्रमा लाभान्वित हुने जनसमूह, परिवार तथा जनसंख्याको विवरणः-

(ग) प्राप्त वा उपयोग गरिनु पर्ने घर वा जग्गामा आश्रीत कृषि, श्रमिक र उनीहरूको परिवारको विवरण।

१४. दरखास्त साथ संलग्न गर्नु पर्ने कागजातः-

(क) निजी स्तरबाट त्यस्तो परियोजना सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा नेपाल सरकारबाट कुनै नीति स्वीकृत भएको भए त्यस्तो नीति सम्बन्धी कागजात,

(ख) परियोजना स्थलको नक्सा (परियोजना क्षेत्र भित्रका गाँउ, शहर, बस्ती, बाटोघाटो, खोलानाला, वन, ऐतिहासिक तथा पर्यटक स्थल लगायत परियोजनाको मुख्यमुख्य संरचना देखिने नक्सा संलग्न गर्ने,

(ग) परियोजना सञ्चालन गर्दा प्रभावित हुने व्यक्ति, कृषि, श्रमिक तथा उनीहरूको परिवारको किसिम, संख्या र उनीहरूलाई पर्ने सामाजिक, आर्थिक असरको विश्लेषबात्मक अध्ययन प्रतिबेदन,

(घ) परियोजना सञ्चालन गर्दा प्रभावित व्यक्ति, कृषि, श्रमिक तथा उनीहरूको परिवारलाई उपलब्ध गराउने क्षतिपूर्ति सम्बन्धी कार्य प्रणाली तथा तत्सम्बन्धी कार्यविधि,

(ङ) परियोजना सञ्चालन गर्दा प्रभावित हुने व्यक्ति, कृषि, श्रमिक तथा उनीहरूको परिवारको पुनर्वासको लागि सञ्चलान गरिने कार्यक्रमको विस्तृत विवरण तथा तत्सम्बन्धी प्रतिवेदन ।

माथी लेखिएको व्यहोरा ठिक साँचो छ झुट्टा ठहरे कानून बमोजिम सहुँला बुझाउला ।

दरखास्त दिनेकोः-

सहीः-

नामः-

ठेगानाः-

मितिः-

नेपाल कानून आयोग